

IEVADS

Klātbūtne
+ kvantitāte
= kvalitāte?

Pandēmija ievilkusies, brīnumnūjiņu (lasīt - vakcīnu) iegāde un piegāde kavējas dažā-

du strīdīgu iemeslu dēļ... Taču šajā laikā - ar vai bez ierobežojumiem - dzīve turpinās un tai līdzī cenšas tikt arī attālinājumā iestrēgušās skolēnu mācības. Vai zūd izglītības kvalitāte? Ko, krītot panikā, mēs, vecāki, un ko mācībspēki saprot ar "izglītības kvalitāti"?

Cik ilgi jau
tā dzīvojam

To pagājušā gada 12. marta vakaru, jādama, joprojām atceras lielākā daļa skolas vecuma bērnu vecāki. Ministru prezidents Krišjānis Kariņš paziņoja par valstī izsludināto ārkārtējo situāciju un līdz ar to - epidemioloģiskās drošības nolūkos pārtrauktajām klātienē mācībām. Ar zināmu šoka devu, tomēr pieņemot vajadzību, sākotnēji to uztvērām kā īsu "pagaidām" stāvokli. "Pagaidām" ievilkās te vienu, te otru mēnesi, vairākums izglītības iestāžu audzēkņu līdz mācību gada noslēgumam tā arī neatgriezās skolas solā. Aizskanot vārdu kaujām par vai pret maskām centralizēto eksāmenu kārtēšanas laikā, pērnā gada abiturienti izturēja jokaināko valsts pārbaudījumu sesiju mūsu izglītības sistēmā. Ar virkni epidemioloģiskās drošības prasībām, tomēr tā brīža vīrusa izplatības mazināšanās cerīgā aina ļāva pārbaudījumus kārtot klātienē, kā arī pirms tam uz pāris konsultācijām satikties ar skolotājiem. Devītklasnieki no pārbaudījumiem izspruka, vien mazākumtautību izglītības programmu audzēkņi kārtēja eksāmenu latviešu valodā.

Nelāgu nojaušot, vasara ne vienam vien izglītības iestādes vadītājam pagāja, meklējot un piesakot pedagogus digitālprātības mācībām un apzinot iestādē pieejamos resursus. Ar Izglītības un zinātnes ministrijas svētību skolas sagatavojās katra savam

rīcības scenārijam trīs mācību modeļos: A klātienē (ar piesardzības pasākumiem), B - daļēji attālināti un C - pilnībā attālinātās mācību process. Un te jau sākas raibākā stāsta daļa. Bez tā, ka mācību gada ievadā katra izglītības iestāde bija izveidojusi savu jauno kārtību audzēkņu savstarpējo kontaktu mazināšanai, tostarp arī pamīšus pa nedēļām ieviešot attālinātās mācības, ik pa laikam kādai skolai vai tās atsevišķām klasēm bija jāstrādā neklātienē kontaktpersonu statusa un ar to saistītā infekcijas izplatības riska dēļ.

Izglītošanās apstākļus dažādās mācību iestādēs var sākt salīdzināt no novembra otrās puses, proti, kopš rudens brīvlaika līdz pat šim brīdim klātienē mācības nav atsākušas vispārējās izglītības iestāžu 7.-12. klašu audzēkņi. Cenšoties nodrošināt katram sākumskolēnam paredzēto trīs kvadrātmetru platību, līdz ziemas brīvlaikam skolotājiem klātienē bija iespēja strādāt vien ar pirmo sešu klašu audzēkņiem. Tiesa, decembrī daudzas skolas arī 5. un 6. klašu skolēniem izvēlējās attālinātās nodarbības.

Pēc gadu mijas mācības klātienē attālinājās arī sākumskolēniem. Pie skolas uzdevumiem *guļamistabas* režīmā pirmie atgriezās 7.-12. klašu audzēkņi, pēc nedēļas pievienojās piektklasnieki un sestklasnieki, bet vēl pēc divām - nepieredzēti garo brīvlaiku noslēdza arī visjaunākie skolēni. □

Pedagogu
vērtējums

Viss pēdējā gada mācību seriāls tomēr nenoved pie nepārprotamiem secinājumiem. Sava daļa taisnības ir apgalvojumam, ka nu jau zibens ātrumā ne tikai apgūtas, bet arī praktiski uzlabotas iespējas kvalitatīvi komunicēt ar skolēniem, nodrošinot atgriezenisko saiti kā pedagogam, tā pašiem audzēkņiem. Un tikpat saprotami, šķiet, piekrist vecāku un pašu mācībspēku izmisumam, jo - cik tad var no ekrāna uz ekrānu raudzīties. Rezumējot - pirmās ārkārtējās situācijas laikā vēl pietrūka prasmes, šobrīd sāk strauji izsīkt motivācija un emocionālie resursi. Mācību vielas apguve, atzīmes, izredzes eksāmenos - viss, ko pirmo prātā saistām ar apzīmējumu "izglītības kvalitāte", neizbēgami ir ietekmēti. Izglītības un zinātnes ministre Ilga Šuplinska pirms nedēļas vebinārā pedagogiem puda pārliecību, ka arī klātienē izglītības līmenis skolēniem nav iespējams vienāds pat vienas klases ietvaros, līdz ar to netieši norādot - kvalitātes salīdzinājums starp klātienē un neklātienē procesu nav akcentējams kā pasliktinājums. Taču ko par tik ilgu attālināto mācību un to dažādā tehniskā izpildījuma sekām uz izglītības procesu teic pieredzējuši mūspuses - vēsturiskā Cēsu rajona - pedagogi?

Kas ir prioritāte

Saturiski tiešām ir iespējami dažādi kritiēni, tomēr ilgtermiņa kontekstā tas nešķiet pats trakākais, pārdomās par ilgstoši neskaidri mācību stāvokļa ietekmi uz izglītības procesa dalībniekiem dalās Cēsu Pilsētas vidusskolas direktore vietniece audzināšanas darbā Ineta Lāce-Sējāne. "Darbs, protams, turpinās, lai arī visiem tas sākumā bija kas nepieredzēts. Visi mācāmie kopā sadzīvot un salāgot - gan mācību darbu, gan psiholoģisko veselību," skolēnu, ģimeņu un arī mācībspēku atrašanos joprojām sarežģītajā pielāgošanās stadijā atzīmē skolotāja. Viņa piekrīt, ka

mācību satura ziņā dažāda mēroga kritiēni līdzšinējā izglītības apguves ritmā var būt, atklājot arī personīgo ieskatu, ka jaunā izglītības satura ieviešana šādā pārmaiņu laikā nav tas efektīvākais risinājums. Tomēr tagad stāsts ir par prioritātēm un domāšanas maiņu - pašvadītā mācīšanās, digitālprasmes un arī psiholoģiskā veselība.

Taujāta par nostāju eksāmenu rīkošanā izlaiduma klasēm, I. Lāce-Sējāne uzsvēr - ja šis jautājums jau patlaban rada papildu spriedzi, pirms galīgā lēmuma būtu jāsaprot skaidri argumenti gan par, gan pret. Ko iegūsim no eksāmeņiem, ja tos rīkosim? Cik esam bērns trenējuši šādiem eksāmeņiem? "Bērns ir mūsu nākotnes resurss, un mums, pieaugušajiem, jābūt pietiekami nobriedušiem, pārliecinātiem, lai varētu viņus šajā procesā atbalstīt."

Noslēgumā skolotāja gan piekrīt, ka visaptverošas bažas ir - taču ne tik daudz saturiski, kā par situācijas attīstību tālāk, cik ilgi tadā formātā būs vēl jāturpina. "Kā kurš mācās - cits ar redzi, cits ar dzirdi, bērni ir kustīgi. Ir bērni, kuriem blakus ir vajadzīgi klases biedri. Protams, ir arī daļa, kuriem šādi ir labi, bet ļoti daudzi saka - tomēr nē."

Kvalitāti nesaistīt
ar atzīmēm

Izglītības līmeņa krišanās kaut kādā apmērā būs, tomēr ne graujoša, domā Līgatnes Līderu vidusskolas direktore Saiva Vītola, daloties nu jau gandrīz gada novērojumā - jau klātienē apzinīgie audzēkņi vairāk vai mazāk tiek līdzīgi materiālam arī tagad, taču pārējie skolēni mēdz "pazust". "Tiem, kas arī klātienē mācījušies uz četrinieku, piecinieku - tiem ir ļoti grūti motivēt sevi," atzīst direktore, apliecinot, ka šiem bērniem tiek individuāli atgādīnāts par mācību saistībām, tomēr arī tas ne vienmēr nodrošina rezultātu.

Taču Līderu vidusskolas vadītāja ir sašutusi par Izglītības un zinātnes ministrijas ieceri vērtēt

skolu kvalitāti pēc skolēnu skaita un eksāmenu rezultātiem. "Mums ir izcili gan vietējie pedagogi, gan uzaicinātie speciālisti un vēl tehniskais nodrošinājums, bet reģionā nelielai skolai šis atzīmju līmenis būs atšķirīgs no gada uz gadu." S. Vītola piekrīt, ka šāds vērtējums būtu iespējams lielajās izglītības iestādēs ar vairāk nekā simts bērniem, tomēr starp visām skolām tie ir nesamērojami lielumi.

Bez vecāka
līdzdalības iespējas
- kritiēni tiešām ir

Arī Jaunpiebalgas vidusskolas direktors Arnis Ratiņš uzsvēr - izglītības kvalitāte ir vesels korpuss, ne tikai atzīmes un eksāmeni. Direktors dalās novērojumā - loģiski, nepilnības tehniskajos risinājumos un ģimeņu praktiskās iespējas atstāj iespaidu uz mācību vielas apguvi, tomēr attālinātās mācības pašas par sevi ir iespējamā arī gana kvalitatīvas. "Tas patlaban ir ļoti atkarīgs no mājas apstākļiem gan skolotājam, gan skolēnam, gan vecāku laika iespējām," pārliecināts Jaunpiebalgas izglītības iestādes vadītājs, kā kritiskākās situācijas minot - ģimenē ir trīs vai vairāk skolas vecuma bērnu un tikai viens dators, vai abi vecāki strādā pilnu darba dienu un neviens fiziski nevar veltīt laiku, lai atbalstītu bērnu kontakta veidošanā ar pedagogiem. "Ja tajā zobrātā kaut kas izkrīt, tad kvalitāte noteikti nav sasniedzama, bet, ja visi elementi ir, tad gan šim apguves līmenim nevajadzētu kristies."

Ne atzīmēm ir
galvenā loma

Vecpiebalgas pamatskolas direktors Andris Sakss ar *devītkājiem* vienojies, ka neatkarīgi no amatpersonu gala lēmuma vecpiebaldzēni gatavosies eksāmeņiem. "Ejam tā, it kā nešaubīgi tie būtu, lai nepalaistos un neiestātos apātija." Lai gan dažām ģimenēm vēl pietrūkst jaudīgākas datortehnikas, tomēr kopumā skolas direktors ir lepins par savu pedagogu panākumiem un pārvarēto komforta zonu - patlaban mācību stundas tiešsaistē jau iespējams papildināt ar dažādām skolēnu iesaistes iespējām. "Klātienē varbūt būtu vēl labāk," piekrīt A. Sakss, tomēr viņš mudina arī liktenīgi nepārvērtēt skolā apgūtā satura kā "izglītības kvalitātes" lomu bērnu turpmākajā dzīves ceļā. "Ir cilvēki, kas ir mācījušies arī citās izglītības sistēmās, atbrauc un dzīvo šeit," paskatīties uz skolu un konkrēto mācību posmu kā tikai daļu no izglītības ceļa rosina Vecpiebalgas skolas vadītājs. "Vai mēs par daudz neprasām no bērniem?" retoriski jautā A. Sakss, aicinot kādā brīdī piedzīvot neveiksmju dēļ, atzīmē nenorakstīt savu bērnu, bet gan iedrošināt un atbalstīt. "Viņš ir vērtība pats par sevi," uzsvēr pedagogs, pauzot pārliecību - nesekmība kādā brīdī neliecina par to, ka jauniešiem neatradis savu vietu, un tā sauktie sarkanie diplomu negarantē dzīves izdošanās: "Viņš būs iemācījies atcerēties un atbildēt, bet ne dzīvot savu dzīvi." □

2019./2020. m. g. centralizēto
eksāmenu rezultāti 12. klasēm
(sekmīgi izpildītais apjoms)

Izglītības iestāde	Angļu valoda (rezultāts/audzēkņu skaits)	Latviešu valoda (rezultāts/audzēkņu skaits)	Matemātika (rezultāts/audzēkņu skaits)
Alfrēda Kalniņa Cēsu Mūzikas vidusskola	80,4% 3	79,8% 4	53,8% 4
Cēsu Pilsētas vidusskola	57,6% 14	49% 18	18,3% 18
Cēsu Valsts ģimnāzija	85,8% 83	76,8% 83	58,8% 83
Draudzīgā Aicinājuma Cēsu Valsts ģimnāzija	77,8% 40	56,5% 40	33,6% 40
Jauno Līderu vidusskola (Līgatne)	69,6% 6	48,7% 6	25,6% 6
Jaunpiebalgas vidusskola	75,3% 6	74,5% 6	37,7% 6
Priekuļu vidusskola	81,3% 15	57,8% 15	31,9% 15
Vecpiebalgas vidusskola	59,9% 9	54,1% 11	24,1% 11
Vidzemes Tehnoloģiju un dizaina tehnikums	52,2% 92	39,3% 93	15,9% 98

Avots: Valsts izglītības satura centrs

Status quo par
eksāmeņiem šogad

Pagaidām vēl nav skaidrības, vai un kādi eksāmeni būs šī mācību gada noslēgumā, kā tie noritēs. Izglītības un zinātnes ministre Ilga Šuplinska pirms nedēļas, viesojoties parlamentā, gan apliecinājusi - ja pēc ārkārtējās situācijas beigām (7. februāris) devītklasniekiem tā arī nebūs iespējamas klātienē mācības vai vismaz individuālās konsultācijas klātienē, tad valsts pārbaudes darbus plānots aizstāt ar monitoriņu jeb diagnosticējošajiem darbiem. Attiecībā uz 12. klasēm robežšķirtne radikālākiem lēmumiem iepriekš tika minēts brīdis ap pavasara brīvlaiku. Pagaidām iecerēts vēl palikt pie trim obligātajiem eksāmeņiem un vienu izvēles, ja abiturients iecerējis tālākās studijas noteiktā specialitātē.

Tikmēr sabiedrības iniciatīvu portālā "Manabalss" tiek aktīvi vākti paraksti eksāmenu pilnīgai atcelšanai pandēmijas dēļ. Līdz

28. janvārim bija savākti gan tikai 4,8 tūkstoši parakstu, iniciatīvas iesniegšanai nepieciešami vēl teju 5,2 tūkstošu personu atbalsts.

Burtiski nupat, 28. janvārī, valdība vienojās par Ministru kabineta grozījumiem, ar kuriem cita starpā noteikts, ka centralizētie svešvalodu eksāmeni notiks ap maija vidu, "kad skolēni, uzlabojoties epidemioloģiskajai situācijai, būs pilnveidojuši savas valodas prasmes klātienē". Tātad diez vai arī šos datumus var uztvert kā akmeņi cirstus. Grozījumi arī nostiprina ieceri šogad 12. klašu beidzējiem noteikt tikai trīs obligātos eksāmenus (latviešu valoda, matemātika un viena no svešvalodām). Ceturtais, kurš vēl pirms pandēmijas bija obligāts, taču varēja izvēlēties priekšmetu, kurā to kārtot, nebūs obligāts. Tam varēs pieteikties, ja abiturients iecerējis tālākas studijas noteiktā specialitātē. □

Lappusi sagatavojuši
LIGA SALNITE

Projektu finansē
Mediju atbalsta fonds
no Latvijas valsts
budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds